

SLOVO ÚVODEM

Vážení čtenáři,

je to přibližně 10 let, co jsme si s kolegy prohlíželi holé chodby nově rekonstruovaného návštěvnického střediska v Čížově a přemýšleli o tom, čím je vyzdobit. Přibližně ve stejné době jsme se dohodli s vedením Domu dětí a mládeže Šumná, že bychom na zkoušku přes zimu (když děti mají více času k malování) uspořádali dětskou výtvarnou soutěž s přírodní tematikou.

Nápad byl na světě, zrodila se celostátní výtvarná soutěž pro děti základních a mateřských škol „Příroda kolem nás“. Výsledek byl překvapující jak množstvím prací, které se ze škol vrátily, tak především jejich kvalitou. Z více jak 1000 děl bylo vždy nutno vybrat přibližně 20 vítězných (celkem v 5 kategoriích) a většinou to byla pro porotu těžká úloha. Prací, které by si zasloužily „stát na bedně“, bylo vždy mnohem více než těch, které mohly být nakonec oceněny.

Rázem nebyla nouze o výzdobu chodeb návštěvnického střediska. Nejlepší práce byly zarámovány a zdobily chodby střediska až do následujícího jara, kdy byly nahrazeny novými obrázky. Ty byly samozřejmě zpřístupněny i na internetových stránkách obou pořadatelů a někteří mladí autoři se na svůj obrázek přijeli do Čížova v průběhu letní sezóny i podívat. A tak to trvá dodnes.

Práce desátého, jubilejního ročníku budou představeny veřejnosti při příležitosti letošního Dne Země v sobotu 24.4.2010. Za příznivého počasí budou celý den vystaveny na nádvoří Státního zámku Vranov nad Dyjí, od 14 hodin zde proběhne i krátký kulturní program v podání dětského souboru Dyjavánek. Pokud počasí přát nebude, budou obrázky celý den vystaveny v galerijní místnosti zámku.

Jelikož za uplynulých 10 let je už opravdu z čeho vybírat, bude sezónní expozice Správy Národního parku Podyjí (od června do září v galerijní místnosti vranovského zámku) věnována právě dětské kresbě. Úplně ty nejlepší práce za celých 10 let zde budou zpřístupněny a doplněny pracemi vranovského řezbáře pana Tomáše Motky.

Jan Kos
redakce Podyjského listí

ROK BIODIVERZITY

Rok 2010 je mezinárodním rokem biodiverzity

Ubývání biodiverzity, tedy rozmanitosti živých organismů, je jedním z nejvýznamnějších globálních problémů současnosti. Příčinou je zejména narušování a destrukce přirozeného prostředí, klimatická změna a také šíření invazních druhů. Mezinárodní rok biodiverzity, vyhlášený pro letošní rok Organizací spojených národů (OSN) má na příčinu vymírání rostlin a živočichů upozornit a zároveň se je pokusit zastavit či alespoň zpomalit.

„Nejdramatičtější změny probíhají v některých rozvojových zemích, zejména v oblasti tropického pásma. Pestrost přírody a krajiny je však ohrožena také v České republice. Ztráta rozmanitosti přírody neznamená jen ochuzení současných a budoucích generací o cenné přírodní bohatství, ale škoda vzniká také ve smyslu ekonomickém, sociálním a kulturním,“ upozornil ministr životního prostředí Jan Dušák již v polovině ledna 2010 v den vyhlášení informační kampaně k Mezinárodnímu roku biodiverzity, vedené pod heslem: „Mezinárodní rok biodiverzity - pro pestrou přírodu, pro budoucnost“.

Červený seznam IUCN (Světový svaz pro ochranu přírody) eviduje celosvětově téměř 17 tisíc druhů ohrožených vyhynutím. V rámci živočichů je to 21%

savců, 12 % ptáků, 31 % plazů, 30 % obojživelníků a 37 % ryb. V rostlinné říši je evidováno celkem 74% ohrožených vyšších rostlin. Jen v Evropě je dle evropského červeného seznamu ohroženo bezprostředním vyhynutím 23 % obojživelníků, 19 % plazů, 15 % savců a 13 % ptáků.

Mezi nejvýznamnější problémy české přírody patří urbanizace, fragmentace a unifikace. Přibývá zastavěného území, výstavbou silnic se krajina drobí na menší plochy, v jejímž důsledku se zmenšuje prostor pro život a migraci živočichů a rostlin. Vybetonovaná krajina hůř odolává přívalovým deštům a zvyšuje riziko povodní. Krajina se sjednocuje, ubývá pestrosti a různorodosti. Zpráva o stavu přírody a krajiny v České republice uvádí, že:

- na území ČR je v současnosti známý výskyt 80tisíc druhů (3500 cévnatých rostlin, 886 mechorostů, 40 000 druhů hub, 24 000 druhů hmyzu, 8000 ostatních bezobratlých, 711 obratlovců), třetina z nich je podle kritérií IUCN hodnocena jako ohrožená,

- polovina druhů cévnatých rostlin na území ČR náleží do některého stupně ohrožení,

- vyhynuly některé orchideje a plevely,

- z původních 267 druhů kriticky ohrožených rostlin v r. 1979 se jejich počet v r. 2000 zvýšil na 476,

- vyhynulo 19 druhů našich motýlů a více než polovina zbytku je ohrožená (88 druhů),

- vyhubení hrozí více než 50% druhů obojživelníků a plazů ČR.

V ČR hnízdí asi 200 druhů ptáků, desítky přes naše území migrují nebo zde zimují. Na úrovni Evropy je ohroženo 37% druhů ptáků, Červený seznam ČR uvádí v kategorii ohrožených druhů celkem 52% ptáků. U některých druhů je úbytek dramatický – koroptev polní 82%, čejka chocholatá 91%, některé druhy téměř zmizely (koliha velká, mandelík hajní).

Trendy poklesu je možné sledovat i u druhů dříve běžných (skřivan polní). Ptáci zemědělské krajiny a druhy vázané na mokřady patří mezi nejrychleji

mizící druhy.

Čeloroční informační kampaň bude věnována zejména těmto tématickým okruhům:

Co je biologická rozmanitost? Proč je nezbytná?
Jaký je stav biodiverzity v ČR?
Co biologickou rozmanitost ovlivňuje, proč biodiverzita ubývá?

Co děláme a co můžeme ještě udělat pro zastavení úbytku přírodní rozmanitosti jako jednotlivci, organizace, státy?
Koordinaci aktivit spojených s Rokem biodiverzity v České republice bude zajišťovat Ministerstvo životního prostředí ČR, spolupracovat bude Ministerstvo zemědělství a celá řada vládních i nevládních organizací.

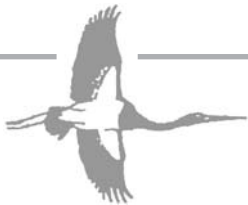
Z materiálů Ministerstva životního prostředí (zkráceno)

2010 Mezinárodní rok biodiverzity

Obsah:

Slovo úvodem ...	1	Terénní informační systém v novém kabátě	3
Rok 2010 je mezinárodním rokem biodiverzity	1	Nová řada informačních letáků	3
Rok biodiverzity v Podyjí	2	Bílá stopa v Podyjí	4
Oprava mostu Heleny Mniskové	2	Kalendář vycházek pro veřejnost	4

Rok biodiverzity v Podyjí

Národní park Podyjí je z hlediska biologické rozmanitosti rostlinných a živočišných druhů i stanovišť jedním z nejbohatších území ve střední Evropě. Bohatost zdejší přírody souvisí s polohou území na hranici dvou světů – na jižní Moravu zasahující teplé panonské oblasti a středoevropské lesní oblasti, představované zde okrajem Vysočiny. Zdejší krajina je zároveň starou kulturní oblastí, která byla již od počátku neolitu silně ovlivněna lidskou činností. Člověk spoluvytvářel její přírodně-kulturní obraz. Teplomilné doubravy na východě Podyjí v podobě pařezin a starých pastevních lesů i vřesoviště nebo nivní louky jsou dodnes připomínkou starého kulturního ovlivnění přírody.

Obrovský přírodní potenciál a činnost člověka byly dva základní faktory, jež určily výskyt velkého bohatství dnes vzácných a ohrožených druhů organismů i existenci zajímavých přírodních biotopů. V Národním parku Podyjí bylo zjištěno na 1300 druhů rostlin, což je podobný počet, jako na dvanáctkrát větší Šumavě. Na ploše pouhých šedesáti kilometrů čtverečních zde žije přinejmenším 10 tisíc druhů bezobratlých (čtvrtina všech druhů žijících v Česku). Každoročně jsou objeveny nové, v Podyjí dosud nepozorované druhy nebo druhy dříve mnohem vzácnější (z posledních let např. bobr evropský,

vydra říční, záraza písečná) nebo také invazní, cizokrajné druhy. Čas od času se objeví i zcela nový, vědě dosud neznámý druh (např. motýl makadlovka *Chrysoesthia verrucosa*). Na druhé straně se při vší snaze neubráníme vymírání některých druhů (např. jasoň červeoooký a jazýček jadranský), ať již z objektivních (změny využívání krajiny) nebo neznámých příčin. Jedním z hlavních cílů ochrany území je zachovat pestrost přírody (biodiverzitu) v celé její šíři a kvalitě. Současně nelze

opomenout, že i spontánní procesy probíhající v části území národního parku nepochybně též naplňují podstatu nekonečné rozmanitosti přírodních dějů a jsou součástí přírodního dědictví, které je potřeba zachovat.

Správa Národního parku Podyjí hodlá v rámci bohatého spektra akcí pro veřejnost upozorňovat na mimořádný význam uchování biodiverzity pro současné i budoucí generace. Významu ochrany biodiverzity byly věnovány již některé akce „Ozvěn Ekofilmu“

(leden 2010) a tradičního přednáškového cyklu „Přírodou celého světa“ (únor 2010) Rozmanitost živých organismů bude věnována ale především celá řada exkurzí a vycházek pro veřejnost pořádaných Správou Národního parku Podyjí v období od dubna do října 2010. Možná nejdůležitější akcí v rámci těchto programů pro veřejnost bude tzv. „Den biodiverzity aneb Co všechno žije za zdi Nového Hrádku“ plánovaný na sobotu 22.5.2010.

- Jan Kos -

Kriticky ohrožený jasoň dymnivkový žije v Podyjí v jedné z nejbohatších populací ČR

PRO NAŠE NÁVŠTĚVNÍKY

Oprava mostu Heleny Mniszkové

Koncem minulého roku provedla Správa Národního parku Podyjí rekonstrukci některých částí mostku Heleny Mniszkové na tzv. Kočá-

rové cestě spojující Vranov nad Dyjí a Obelisk nad Ledovými slujemi (jedná se o pěší červenou turistickou značku v západní části Národního

parku Podyjí). Rekonstrukce proběhla přesně po 10 letech od obnovení tohoto mostku, o tomto obnovení jsme informovali v úplně prvním čísle zpravodaje Podyjské listy v roce 2000.

Proč muselo dojít k částečné rekonstrukci po relativně krátké době 10 let? Na vině je poloha dřevěného mostku v relativně sevřeně a vlhké roklí, v trvale zastíněném místě ležícím v první (bezzásahové) zóně národního parku. Právě trvalá vysoká vlhkost místa měla za následek, že některé konstrukční části mostku i vlastní mostovka ztratily základní fyzikální vlastnosti pro bezpečný provoz na mostě a bylo nutno je vyměnit.

Při rekonstrukci bylo použito modřínové dřevo z území národního parku. Opravu a instalaci provedla firma pana Karla Budného z Vranova nad Dyjí. Vlastní práce proběhly po skončení turistické sezóny na sklonku roku 2009, výsledek může veřejnost vidět až nyní.

- Jan Kos -

Most Heleny Mniszkové před rekonstrukcí

Terénní informační systém v novém kabátě

V roce 1995 instalovala Správa Národního parku Podyjí na vybraných místech 14 panelů terénního informačního systému, které návštěvníci Podyjí seznamovaly s mnoha zajímavými přírodovědnými, historickými a vlastivědnými fenomény území. České texty doprovázely německé a anglické jazykové mutace. Panely byly doplněny barevnými kresbami. V roce 1999 byl systém doplněn o 4 další panely v areálu Vranovského lesoparku. S přibývajícím roky začínalo být zřejmé, že celý systém postupně zastaral, a to nejen po výtvarné, grafické, obsahové, ale i materiálové stránce. Navíc i přes veškerou snahu terénních pracovníků, kteří pravidelně natírali dřevěné podložky ochrannými nátěry či vyměňovali poškozené tabule, systém v loňském roce fyzicky dosloužil. V prosinci byly proto všechny tabule z terénu odstraněny.

Vzápětí bylo započato s přípravou nového systému, který byvší panely nahradí a doplní. V současné době se rodí závěrečná podoba celkem 27 panelů, u kterých již budou uplatněny moderní grafické a výrazové prostředky. Cílem tohoto záměru je nabídnout již v letošní turistické sezóně nejen českým návštěvníkům Národního parku Podyjí nový terénní informační systém, který přístupnou formou za použití moderních grafických a materiálových technologií pojedná všechny významné přírodní fenomény a důležitá vlastivědná místa nacházející se na turistických trasách Národního parku Podyjí.

Původních 14 zastavení bude rozšířeno o tato nová, dříve opomenutá témata: Řeka Dyje, Louky, Hradištské terasy, Les, Údolí Dyje, Fladnitzské vřesoviště, Horecký kopec, Mašovická stělnice a Příroda Nového Hrádku. Panely budou vyrobeny ve formátu

cca 100x100cm. Jednotlivé panely budou opět řešeny v tříjazyčné podobě. Autoři kladou důraz jak na výstižný a čtivý text, tak i na obrazovou část, která bude tvořit cca 2/3 plochy panelu. Každý panel bude uvozen nejen logem Národního parku Podyjí a názvem zastavení (v tříjazyčné podobě), ale i mottem s charakteristickým obrazovým symbo-

lem daného místa. Písmo se předpokládá bílé na tmavě zeleném podkladu. Pro obrazovou část panelů budou použity nejen fotografie, ale i reprodukce starých pohlednic, grafických listů a olejomalb. V textové části bude použity nové informace, poznatky a výsledky badatelské činnosti.

- Petr Lazárek -

Nová řada informačních letáků

Návštěvníci Národního Parku Podyjí pociťují delší dobu zcela oprávněně jistý nedostatek informačních materiálů nabízených správou parku. V letošním roce bychom rádi tento dluh postupně smazali. Operační redakční rada se dohodla na edičním plánu informačních skládaček, které tuto mezeru zaplní. Skládačky budou vydávány v podlouhlém formátu dvou A4 poskládaných do úsporné a přitom funkční „harmoniky“. V roce 2010 by měla být zpracována tato témata: Tradiční dům Podyjí, Jak stavět moderně, Sídlo a krajina, Louky, Vřesoviště, Obecná botanika, Obecná zoologie, Historie obcí, Technické památky, Péče o les, Dřeviny a Brouci. Předpokládáme, že v roce 2011 na ně naváží například tyto tituly: Savci, Ptáci, Plazi, Obojživelníci, Myslivost a rybářství,

Velikáni Podyjí, Zemědělství, Historie osídlení krajiny, Zelená zahrada či Turistika.

V těchto dnech již vyšla pilotní skládačka s názvem „Tradiční dům Podyjí“, s podtitulem „Čím je dobré se inspirovat při plánování rekonstrukce nebo novostavby rodinného domu v ochranném pásmu Národního parku Podyjí“.

Čtenáři jistě uvítají příjemný a jednotný design jednotlivých titulů, které budou na první pohled rozlišeny barvou a fotografií na titulní stránce. Přestože jsou náklady na tisk nemalé, budou skládačky poskytované zainteresované veřejnosti a návštěvníkům zdarma.

Nová řada skládaček bude do jednoho roku doplněna prodejní brožurou ve formátu A3, která v jednotlivých oborech nabídne

čtenářům ucelenou informaci o celém území Národního parku Podyjí.

- Petr Lazárek -

Bílá stopa v Podyjí

Národní park Podyjí a Znojensko vůbec nepatří k destinacím vyhledávaným milovníky běžeckého lyžování. Běžná zima ve Znojmě vypadá zhruba tak, že dvakrát až třikrát za zimu (většinou v noci) napadne několik málo centimetrů sněhu, který do dalšího večera roztaje, aniž si překvapení vlastníci běžeckých lyží stačí tato prkénka vůbec vybalit. Směrem k západu (v Lesné, Čížově či ve Vranově) je to o něco lepší. Sněhu napadne více a neroztaje hned první večer. Příznivci běžek svá prkénka vybalit stačí a o víkendů nedočkavě vyběhnou. Stopu si samozřejmě vyšlapávají sami v dobré víře, že jim vydrží alespoň do následujícího víkendů. To se občas i poštěstí, většinou však je i tato stopa v krátké době nenávratně odplavena a objevuje se zas až příští rok.

Z tohoto pohledu byla letošní zima opravdu výjimečná. Na Znojensku se začalo lyžovat již před 10. lednem a skončilo začátkem března. Co se týče území Národního parku Podyjí a jeho ochranného pásma, příznivé sněhové podmínky byly opravdu všude. Lyžovalo se tradičně nejen na Lesensku, Čížovsku a Vranovsku a mezi Znojmem a Mašovicemi, ale netradičně i na znojenských vřesovištích a v lesích okolo Sealsfeldova kamene. Sněhu bylo tolik, že k vidění byly nejen staré poškrábané modely z půdy, ale i rychlé lyže s moderním vázáním, které si jejich majitelé normálně nechtějí na míst-

ních kamenech a hroudách ničit a šetří si je na upravené stopy někam mimo znojenský region.

Milovníkům běžek připravil milé překvapení pan Karel Chmelíř ze Znojma. S podomácky vyrobeným zařízením na vytlačení lyžařské stopy zapřaženým za terénní čtyřkolkku upravil na polích mezi Hradištěm, Mašovicemi a Bezkovem konečně první, strojově upravenou stopu na Znojensku. Co se týče požitku z jízdy, jednalo se o opravdu nevšední zážitek, který si všichni znojemští „horalé“, odkojení nerovnou „vlastnonožně“ produpanou stopou nemohli vynachválit. K další údržbě stopy pomocí kolové čtyřkolkky už nemohlo dojít, neboť sněhu stále přibývalo a čtyřkolkka by se v hlubší závěži už zahrabala. S dalším krokem přišla tedy Správa Národního parku Podyjí, která o týden později zapřáhla stopovací zařízení za malé pásové vozidlo Terri a tímto způsobem upravila stopy mezi Hradištěm, Mašovicemi a Podmolím (okruh cca 15 km). Přes horší kvalitu stopy (dobrá kvalita byla

možná jen v místech s dokonale rovným příčným profilem komunikace) byl i tento počín poměrně zdařilý, k obnovení stopy pro běžkaře přibližně ve stejném rozsahu došlo ještě jednou po 14 dnech.

Běžkařská sezóna na Znojensku se tedy velmi vydařila. Vyskytly se dokonce hlasy, zdali by nebylo vhodné investovat pro příští zimu prostředky do sněžného skútru či do rolby. Pokud se ale vrátíme k prvnímu odstavci tohoto příspěvku a zrekapitulujeme si průběh té normální „pravé znojenské zimy“, dojde-me k závěru, že by to byly asi špatně vynaložené investice.

– Jan Kos –

Bílá stopa nad Hradištěm

PŘIPRAVILI JSME PRO VÁS

Kalendář vycházek pro veřejnost

Duben

10. 4. sobota – Geologické zajímavosti území mezi Jevišovkou a Rokytinou (pořádáno ve spolupráci s Jihomoravským muzeem ve Znojmě)

Vedoucí: Jaroslav Šmerda – Jihomoravské muzeum ve Znojmě

Sraz: 9,00 Znojmo, parkoviště u zimního stadionu (předpokládán návrat v 17,00)

Trasa: Znojmo - Přeskače (hadec, návštěva podzemí) - Horní Kounice (pěšky k železorušnému dolu u Rešic) - Újezd (štola u mlýna, opuštěný meandr Rokytne) - Slatina (Kratochvilka, stopy po dolování v lese Ruda) - Jevišovice (možnost občerstvení) - Bojanovice (plazma) - Znojmo

Doporučené vybavení: dobré botky, baterka, pár drobných mincí a svačina

Poznámka: nutná předchozí přihláška do 5.4.2010 u Petry Formanové (e-mail: formanova@nppodyji.cz, tel.: 515 282 257)

Vstupné: 100,- Kč (zahrnuje úhradu dopravy autobusem)

Zaměření: neživá příroda Znojenska, dolování Fe rud, cestování autobusem s krátkými přesuny pěšky (středně náročný terén cca 6 km)

24. 4. sobota – Na svatého Jiří vylézají hadi a štíři (pořádáno ke Dni Země ve spolupráci s Jihomoravským muzeem ve Znojmě)

Vedoucí: Antonín Reiter - Jihomoravské muzeum ve Znojmě

Sraz: 9,00 Vranov nad Dyjí, informační tabule Správy NP Podyjí u jezů Formóza

Trasa: Vranov - Feliciino údolí - rybníky Jejkaly - opuštěný lom na Braitavě a zpět, cca 7 km středně náročným, místy podmáčeným terémem se zakončením cca v 13,30

Doporučené vybavení: terénní obuv vhodná do mokra, svačina

Zaměření: pozorování obojživelníků, vodního hmyzu a snad i dalších zvířátek v několika typech vodních a mokřadních prostředí

Poznámka: na exkurzi navazuje další program na Státním zámku Vranov nad Dyjí

24. 4. sobota – Příroda kolem nás (akce ke Dni Země pořádána ve spolupráci s Domem dětí a mládeže Šumná a Národním památkovým ústavem Brno)

Sraz: 14,00 Vranov nad Dyjí, zámek, vyhlídka na 2. nádvoří

Program: jednodenní výstava vítězných prací dětské výtvarné soutěže Příroda kolem nás pod širým nebem, vystoupení dětského hudebního souboru Dyjavánek

Poznámka: v případě nepříznivého počasí budou práce vystaveny v galerii Thayana na 1. nádvoří zámku

Květen

1. 5. sobota – Vítání ptačího zpěvu (pořádáno ve spolupráci s Českou společností ornitologickou)

Vedoucí: Martin Valášek – Správa Národního parku Podyjí

Sraz: 6,00 Šafov, louka u židovského hřbitova (nad Podvesným rybníkem)

Trasa: pochůzka kolem rybníků max. 5 km nenáročným, místy podmáčeným terémem s návratem do 10,00

Doporučené vybavení: terénní obuv, dalekohled

Zaměření: pozorování a určování ptáků, hlasy ptáků

Poznámka: zaneprázdnivého počasí exkurze odpadá

Podyjské listí – Zpravodaj Správy Národního parku Podyjí, ročník 11., č. 1/2010 ° **Vydává:** Správa Národního parku Podyjí, Na Vyhlídce 5, 669 01 Znojmo ° **Redakce:** Jan Kos ° **Spolupráce:** Petr Lazárek ° **Fotografie:** Václav Křivan, Petr Lazárek ° **Grafická úprava a sazba:** SCHNEIDER CZ graphic&design, s.r.o., e-mail: info@grafickadilna.com ° **Tisk:** Tiskárna Znojmo ° **Náklad:** 1500 výtisků ° **Vyšlo:** duben 2010 ° Vytisknuto na recyklovaném papíru. Neprodejné

Canon